

TED POLET

ANANSI

**OVER SLAVENHANDEL
EN EEN ONMOGELIJKE
LIEFDE**

EXTRACT

ALLE INHOUD VAN DIT EXTRACT: © TED POLET 2023

...

Efua keek rond en zag dat alle kinderen ademloos luisterden naar haar verhaal, hun donkere ogen verzonken in een soort droom.

‘Zijn jongste zoon, Ntikuma, zag hem gaan en volgde hem op een afstand om te kijken wat hij ging doen,’ vertelde ze verder. ‘Ntikuma zag dat de kalebas veel te groot was voor Anansi om te dragen. Hij kon hem onmogelijk vasthouden en tegelijk in de boom klimmen. Hebben jullie wel eens geprobeerd om met iets in je hand in een boom te klimmen?’ vroeg ze de kinderen.

‘Nee, dat kan niet,’ zei een van de meisjes.

‘Nee, jij niet, maar Anansi de spin heeft acht poten, dus hij probeerde het toch,’ vertelde Efua, ‘maar de kalebas was te groot en te rond om te dragen als hij probeerde in de boom te klimmen. Dus bond hij de kalebas voor zijn buik en probeerde het opnieuw. Maar telkens bleek de kalebas te lastig om mee te nemen in de boom. Hij gleed elke keer omlaag terwijl hij probeerde te klimmen. En Anansi werd steeds bozer en bozer.’

Efua trok een boos gezicht net zoals de spin moest hebben gekeken, en de kinderen gierden van de lach. ‘Ntikuma moest lachen toen hij zag wat Anansi aan het doen was. “Waarom bind je de kalebas niet op je rug, zodat je de boom beter vast kunt grijpen?” zei hij. Maar Anansi werd zo boos toen hij merkte dat zijn zoon gelijk had, dat de kalebas uit zijn greep weggleed en... *pats!* op de grond viel, in duizend stukken. Alle wijsheid die de spin erin had opgeborgen stroomde eruit, en om alles nog erger te maken, begon het te onweren, zodat er veel regen in het bos viel.

...

De jonge mannen en vrouwen van het dorp liepen achter elkaar door het bos, elk met een ijzeren halsband om de nek, en aan elkaar verbonden met dunne ijzeren kettingen. Ze droegen allen een last op hun hoofd, een deel van de oogst die ze in de voorafgaande week hadden binnengehaald. Ook Efua’s buurjongen Kwame, die ze stilletjes had begluurd omdat hij zo knap was, was gevangen genomen. Hij liep een stukje voor haar uit. De vreemde mannen hadden al hun bezittingen afgenomen en ze moesten blootsvoets over het ruwe bospad van platgetreden rode aarde lopen. Efua had

nog pijn van wat de drie mannen met haar hadden gedaan, maar ze was jong en sterk en al snel kon ze weer normaal lopen.

De vreemdelingen bewaakten hen zorgvuldig, en eenmaal tijdens een rustpauze, probeerde een van de jonge mannen te ontsnappen zodra hij was losgemaakt. Hij viel bloedend neer met een speer in zijn rug. De jongen werd voor dood in het bos achtergelaten terwijl de anderen verder moesten lopen. Efua kende hem wel en zijn zusje, die ook was gevangen, gilte alles bij elkaar toen hij achterbleef. De anderen moesten daarna zijn draaglast delen.

Niemand kon er iets tegen doen.

's Avonds kregen ze van hun bewakers half gekookte yam te eten zonder iets erbij. Het was bijna niet te eten, maar de honger maakte dat ze alles verslonden wat hen werd toegeworpen. Ze moesten in het bos slapen, terwijl ze werden gestoken door de muggen, die in de schone huizen in het dorp altijd werden weggejaagd door de rook van het kookvuur. Verlegen had Efua Kwame aangesproken en hij had beloofd om bij haar te blijven zolang de tocht duurde. Zij sliepen in elkaars armen om elkaar te troosten, iets waar ze vroeger van had gedroomd, maar de droom was een nachtmerrie geworden.

...

Wat daarna gebeurde had ze in haar vreselijkste nachtmerrie niet verwacht. De vrouwen werden naar een kleine binnenplaats gebracht, waar een groepje mannen stond te wachten bij een vuur met daarin gloeiende ijzers. Een voor een werden de naakte vrouwen naar voren geduwd, waarna het gloeiende ijzer op hun rug werd gedrukt. De slachtoffers gilden het uit van de pijn, een enkeling viel in onmacht en werd opzij gelegd zodat de volgende haar plaats kon innemen. Toen het de beurt was van Efua, nam ze zich voor om niets te laten merken.

Desondanks werd ze misselijk van de pijn van het brandende ijzer op haar rug. De tranen stonden in haar ogen, en later proefde ze bloed in haar mond, omdat ze haar lip kapot had gebeten. De huilende en kermende vrouwen werden twee aan twee aan elkaar geketend. Er ging een lage deur open waarachter het donker was. Efua en de andere vrouwen werden een donkere, stinkende ruimte ingeduwd, waar nog meer vrouwen zaten en lagen. Er waren zelfs kleine kinderen bij. Er bevond zich slechts één smal raam in de ruimte, hoog in de wand. Het was er overvol, heet en benauwd. In een hoek lagen mensen die ziek of misschien wel dood waren.

Efua was de eerste dagen met stomheid en afschuw geslagen. De pijn van het brandmerk op haar rug hield dagenlang aan, maar na verloop van tijd genas de wond, een lelijk litteken achterlatend.

Als je je behoefte moest doen, was er een smerige goot vol vuil in het midden van de ruimte, waar je moest gaan zitten terwijl iedereen zwijgend toekeek. Water om je mee te wassen was er niet, en de goot werd elke paar dagen, als de stank niet meer te harden was, doorgespoeld met wat emmers water, zodat het vuil verdween door een gat onderin de muur.

Het was nog lastiger omdat ze aan elkaar geketend zaten. Efua's gezellin was een jonge vrouw van een ander volk, ze spraken elkaars taal niet, maar leerden al snel met elkaar te spreken in gebarentaal. Soms werden de vrouwen even naar buiten gelaten, op een binnenplaats waar witte mannen vanaf een galerij naar hen gluurden, elkaar af en toe op een bijzonder aantrekkelijk 'exemplaar' wezen en lachten om elkaars smerige opmerkingen.

...

Aan het eind van het houten pad lagen kano's waar ze naar toe werden gedreven en in moesten stappen, de hele weg bewaakt door gewapende mannen, zodat ze niet konden vluchten. De kano's werden door zwarte mannen door de branding geroeid en gingen langs zij een grote boot met masten en zeilen, die ver weg in het water lag. Het was maar even te zien voordat de deur weer dicht sloeg. De achterblijvers noemden de deur al snel de Deur Zonder Terugkeer, omdat ze vermoedden dat wie daar doorheen ging, niet meer zou terugkomen. Er waren wel honderd mensen weggehaald uit de kerker.

Kort na het vertrek van de anderen ging de deur naar de binnenplaats weer open en moesten alle overgebleven jonge vrouwen buiten in een rij in de zon gaan staan, knipperend tegen het schelle licht. Op de galerij kwamen weer witte mannen naar hen kijken en ook nu moest Efua zich in de rondte draaien terwijl ze begluurd werd door de mannen. Ze werd uit de rij gehaald door een witte man met een puntbaard die een beetje Akan sprak. Hij zei dat hij haar zou kopen om op zijn kinderen te passen.

Zo werd Efua, een meisje van de Akyem bij het meer van Bosumtwe, op haar dertiende jaar huisslavin bij de Spaanse slavenhandelaar Don Aurelio Ortiz. Ze vertegenwoordigde voor de Spanjaard tweederde *pieza de India*, waarvoor hij vijftig gulden neertelde.

...

Amsterdam is vol en het is een drukte van belang. Huisvrouwen en dienstmeiden, gekleed in rok, lijfje en schort, banen zich met een mand aan de arm een weg door de drukte naar de markt, die niet alleen op de Dam wordt gehouden, maar ook op talloze dekschuiten in de grachten, waar de marktkooplui hun waren slijten. Een half dozijn talen klonk langs de grachten op mijn weg naar het IJ. Er waren Hollanders, Friezen, Duitsers, Vlamingen, Zweden, Russen met berenmutsen, gevluchte Franse Hugenoten en niet te vergeten de Portugese Joden met hun vlechtjes en zwarte hoeden.

Het geschreeuw van de voerlieden op de kaden langs het Damrak was niet van de lucht, ik snapte nooit hoe zij in staat waren om zo'n zware sleperswagen met een dampend tweespan door de menigte te loodsen.

Aangekomen bij de Schreierstoren aan het IJ keek ik uit over de houten beschoeiingen op de drukke watervlakte voor de stad, waar het wemelde van kleine vaartuigen en vissers. Op het IJ liggen tegenwoordig weinig grote schepen, omdat het water over Pampus steeds ondieper wordt. De meeste komen ten anker op de rede van Texel of varen hooguit door naar Hoorn of Enkhuizen om daar te lossen in beurtschepen op Amsterdam. De enige die ik op het IJ zag, waren over de ondiepte gebracht door aan weerszijden een grote lichter vol water te spannen, onderling verbonden met kettingen onder de kiel, en die leeg te pompen om het schip een paar voet omhoog te tillen. Bij oostenwind en hoogwater lukt het zo om het IJ te bereiken. Een zekere Meeuwis Meindertsz schijnt zelfs bezig te zijn met holle lichters waar de romp van een schip in past, die hij 'scheepskamelen' noemt. Maar het blijft een lastig gedoe. Iemand moest eens een kanaal naar zee graven.

...

Twee weken later, na een voorspoedige passage met noordenwind vanaf Heizand, lagen we volgens de middagzon ter hoogte van Gibraltar, met de kust van Portugal vaag in zicht aan bakboord. De schipper zette nu koers naar Las Palmas, we bleven echter waakzaam tegen Barbarijse piraten, die ook vanuit Tanger en Casablanca varen. We oefenden met het geschut om goed te zijn voorbereid tegen een mogelijke aanval.

Niet onverwacht verschenen spoedig twee latijnzeilen aan de einder, die snel naderbij kwamen. De latijngetuigde *chebecs* van de Barbarijers varen hoog en snel aan de wind, en bij windstilte steken ze de riemen uit om een stilliggend schip te overvallen. Ze naderen liefst van achteren, waar het minste geschut staat, en doorschieten het

slachtoffer van achter naar voor met het zware kanon op hun voorschip, net zo lang totdat het zich gewonnen geeft en ze de bemanning tot slaaf kunnen maken. In ons geval stond er wat wind, dus wij konden manoeuvreren en de aanvallers zelf onder vuur nemen.

Ze probeerden ons elk van een kant te benaderen om onze aandacht te verdelen, maar de bootsman commandeerde de ene batterij en ik, op verzoek van de schipper, de andere. Onze oefeningen droegen vrucht: een geluksschot van de batterij van de bootsman resulteerde in een voltreffer op een van de aanvallers, die terstond begon water te maken en met slagzij het gevecht moest afbreken. Mijn mensen hadden minder succes: de andere piraat lukte het om langzij te komen ondanks de schoten die wij op hem hadden gelost, dus wij verzamelden het volk in de zij om een entering te voorkomen.

Gewapend met pieken en entersabels gingen we vanaf de koebrug en in de kuil de aanvallers te lijf, waarvan het enkelen gelukt was om aan boord te komen. Van een van hen, die binnen was gekomen door een geschutpoort, hakten we een hand af, en een ander werd doorstoken door de bootsman, die als een dolle tekeer ging met zijn sabel. De gewonde vijanden werden zonder pardon over de zij gekieperd, aangezien zij met ons hetzelfde zouden hebben gedaan. Onze hevige tegenstand resulteerde in het afdruipe van de Moor, die besloot om zijn zinkende metgezel hulp te gaan bieden.

...

Vroeg op een ochtend, vlak voor zonsopkomst, naderden we traag de kust, die in nevelen was gehuld. Of was het misschien rook? Dichterbij gekomen roken we de kenmerkende geur van een tropische kust: een weë lucht als van muf slootwater, gemengd met de rook van ontelbare kookvuurtjes. Langzaam doken uit de nevel de contouren op van een strand, met op het droge getrokken kano's en groepjes palmen, waartussen een vierkant wit en grijs bastion: fort Sint George van Elmina. Rechts naast het fort was de ingang van een havenkanaal, maar wij konden daar niet binnenlopen omdat er een brug overheen lag. Achter het fort lag een grote nederzetting, bijna een stad, waarvan de huizen waren gedekt met oranje dakpannen, en op een heuvel aan de overkant lag een tweede, kleiner fort, Coenraadsburg of Sint Jago genaamd, dat met zijn geschut de stad en de haven bestreek.

De schipper liet het schip oploeven in de wind en haalde aldus de weinige resterende vaart eruit. Daarna kwam het bevel om te ankeren. De ankertros liep met veel lawaai

uit en deed de rand van het kluisgat roken. Een puts water bluste wat gloeiende vonken. De zeilen werden opgedoekt en daar lagen we in tien vademmen water ten oosten van het fort. Terstond kwamen uit het havenkanaal een paar kano's naderbij, misschien uit nieuwsgierigheid, of om handel te drijven. Het bleken arme sloebers, die kwamen bedelen om alles dat wij konden missen. De kok schold hen uit en gooide gloeiende sintels uit het kombuisvuur in de kano's, die daarop snel afdropen.

Ik was gearriveerd op mijn bestemming, waar ik in ballingschap zou leven.

...

Er golfde op een benauwde warme luchtstroom een misselijkmakende stank uit de deuropening, en binnen hoorde ik een zacht geroezemoes, af en toe onderbroken door onderdrukt gekerm. Toen mijn ogen aan het duister gewend waren, ontwaarde ik een opeengepakte massa naakte zwarte lijven, die her en der op de vloer zaten en lagen of tegen de wanden leunden, twee aan twee aan elkaar geketend. Er kwam van bovenaf een klein straaltje licht naar binnen en het enige dat echt opviel in de duistere massa was het wit van de ogen en de wit glanzende tanden, omdat iedereen daarbinnen in gespannen afwachting naar de deur keek.

Ik deed geschokt een stap naar voren om het beter te kunnen zien, maar de vaandrig greep mij vast met de waarschuwing om daar nooit alleen naar binnen te gaan, omdat de kans bestond dat ik door de meute aan stukken werd gescheurd. De mensen daarbinnen hadden alle hoop verloren, zei hij, wat onvermijdelijk zijn weerslag had op het moreel en hun moordlust opwekte jegens degenen die hen in het ongeluk hadden gestort.

'Genoeg gezien?' vroeg Le Roy en trok mij aan mijn arm mee, de piekeniers beduidend de deur weer te sluiten en te grendelen. Ik stond letterlijk te trillen op mijn benen vanwege wat ik had aanschouwd en schudde verbijsterd mijn hoofd.

'Realiseer je dat ze zijn verkocht door hun eigen landslui. Wij zijn alleen belast met het vasthouden en het vervoer,' zei de vaandrig.

'Maar dat is toch geen reden om ze als beesten vast te houden?'

De vaandrig keek bedenkelijk. 'Ik begrijp je zorgen, maar hoe wil je het anders doen met zulke aantallen, terwijl wij zo onderbemand zijn? Het is niet veel slechter dan het cachot van de schout bij ons thuis.'

Ik was verbijsterd, ik was beland in het voorportaal van de hel.

...

‘Ik heb gehoord dat u onze mensen in de kerkers hebt geholpen.’

Ik was stomverbaasd. Hoe kon zij dat nu weten? ‘¿*Quién ha dicho eso?* - Wie heeft dat verteld?’

‘De vrouwen die het water uit het kanaal hebben gedragen voor de schoonmaak van de kerkers.’

En inderdaad herinnerde ik mij dat het water uit het kanaal op die dag was aangevoerd door vrouwen, die de emmers feilloos op hun hoofd hadden gebalanceerd zonder een druppel te morsen. Dat was natuurlijk de reden van de kaarsrechte houding van de Afrikaanse vrouwen, die je schijnbaar moeiteloos met een enorme last op hun hoofd zag lopen.

‘Helaas heeft het niet geholpen, want het mag niet meer van señor Bicker.’

‘Een klein gebaar is soms al voldoende.’

Ze bracht mij in verwarring en ik wist nauwelijks wat terug te zeggen, de eerste vrouw die dat bij mij voor elkaar had gekregen. Ze keek mij nu onbevangen aan, met een halve glimlach die haar mooie witte tanden liet zien tussen de volle lippen. Ze had kuiltjes in haar wangen en kleine littekens op haar jukbeenderen, die velen van haar volk hebben en al in de kindertijd worden ingekerfd. Ik zag de lange wimpers van haar donkere ogen en de kleine transpiratiedruppeltjes op haar voorhoofd en neus in de ochtendzon. Ze was erg mooi, geen wonder dat Ortiz een oogje op haar had.

‘Ik weet niet wat ik daarop moet zeggen, señorita. Het was alleen een kwestie van goed fatsoen.’

‘Het is door ons gezien en niet vergeten. Maar excuseert u mij, señor, ik moet mijn boodschappen doen en terug naar het huis van mijn meester, señor Ortiz.’

‘*Ciertamente, señorita, pues hasta la vista.* Misschien tot ziens.’ Ik boog mijn hoofd, pakte de rand van mijn hoed als groet en ging verder. Aan het eind van het pad tussen de marktkramen keek ik nog om, maar ze was verdwenen.

...

Op een nacht bracht ze een verrassing voor mij mee: twee dozijn kaurischelpen, die hier als betaalmiddel worden gebruikt, aan een touwtje geregen. Ze had ze zorgvuldig

gespaard en de gaatjes erin geboord met een oude spijker. ‘Om je te beschermen tegen boze krachten,’ zei ze. ‘Ik heb ze laten bezweren door de *okomfo*.’

Ze hing de schelpen om mijn hals als een amulet, het mooiste geschenk dat ze voor mij kon bedenken. Ik heb ze nooit afgedaan en zelfs nu ik dit schrijf, vele jaren later, hangt de ketting om mijn hals.

Ondanks onze voorzorgen kon het niet uitblijven dat we werden betrappt. Op een nacht toen Efua weer bij mij was, bonsde Abeeku op mijn deur om ons te waarschuwen dat Ortiz met een paar mannen onderweg was om ons te overvallen. Hij had het gehoord van een van zijn vrienden die altijd op de uitkijk stond. Efua kleedde zich snel aan en streefde zwijgend mijn wang ten afscheid voordat ze in het donker verdween. Even later kwam Abeeku terug. Hij had Efua met vrienden weggestuurd, zei hij, naar de beboste heuvels in het binnenland. Zij zouden haar een dag lang veilig begeleiden totdat ze ver genoeg weg was.

...

De oude Donkor had niets gemerkt van het incident met de luipaard. Hij werd wakker toen het vuur goed brandde en kwam verbaasd overeind. ‘Waarom heb je vuur gemaakt?’

‘Er was een luipaard, die we boos hebben aangekeken,’ zei Efua. ‘Hij besloot om toch maar niet binnen te komen, maar een vuur is veiliger, want daar houden wilde dieren niet zo van. Bovendien kunnen we dan onze natte spullen drogen.’

‘Wat? Een luipaard? En je hebt hem gewoon weggejaagd?’ De oude man kon het nauwelijks geloven.

‘Ik keek hem net zo vuil aan alsof hij een gewone kat uit het dorp was, die in je hut een vis komt stelen. Hij draaide zich om maakte dat hij weg kwam,’ grinnikte Efua. ‘Ik was stomverbaasd dat het lukte.’

Intussen was het dag geworden. De regenwolken waren even weggetrokken, de zon scheen op de bladeren hoog boven hun hoofd en de drie vluchtelingen werden zich steeds meer bewust van hun knagende honger. Nog steeds op haar hoede voor een tweede ontmoeting met de luipaard besloot Efua te gaan kijken naar de overblijfselen van de akker naast het hutje. Daar groeiden jonge bomen welig tussen de verwilderde bananenstruiken en yams. Met moeite scharrelde ze wat vruchten en knollen op, die ze meenam om te koken. De pot werd gevuld met water uit een stroompje en ze

maakte de yam schoon voordat ze in de pot gingen. De bananen zouden later komen, want yam moet lang worden gekookt.

...

De volgende dag kregen we eindelijk een sprankje hoop. Ik sprak bij het fort een Schotse kapitein uit Arbroath, die voer voor de Engelse Royal Africa Company. Hij zocht geen stuurman maar een bootsman, omdat de zijne twee maanden eerder was gestorven aan gele koorts en op zee begraven. Zijn schip had daarna veertig dagen in isolatie gelegen en was pas onlangs weer vrijgegeven om gevangenen te laden bestemd voor Jamaica. De schipper hoorde mijn verhaal aan en vroeg zich af of ik wel in staat zou zijn om als bootsman aan de slag te gaan. Gelukkig had ik lang genoeg voor de mast gevaren en wist ik haarfijn wat er van een bootsman verwacht werd, dus hij accepteerde.

Ik had hem overtuigd, maar toen ik zei dat ik ook een slavin had die mee zou moeten, begon hij weer te twijfelen. Ik vertelde dat zij goed kon koken en niemand tot last zou zijn. Hij vroeg zich echter af of het geen ongeluk zou brengen, een vrouw aan dek en dan nog een zwarte ook! Desondanks was zijn behoefte aan een goede bootsman wel groot, dus hij stemde toe. Opgelucht ging ik naar Efua terug om haar het goede nieuws te brengen. We zouden de volgende dag aan boord gaan en pakten onze schaarse bezittingen in.

Het lot beschikte anders.

Zodra Efua en ik 's ochtends bij het fort verschenen, in afwachting van een bootje van het Engelse schip dat ons zou meenemen, werd ik door twee mannen van het garnizoen opgepakt. Efua bleef achter op het strand met onze plunje. De mannen brachten mij naar een kamer in het fort, waar de grond onder mijn voeten leek weg te zakken. Triomfantelijk grijnzend stond daar, tezamen met de Engelse gouverneur, mijn aartsvijand Aurelio Ortiz.

...

‘Hoeveel vaartijd heb je?’

‘Drie rondreizen naar de Oost en een uitreis naar de West, waar we zijn opgebracht door een Spaanse kruiser omdat we illegaal in hun wateren voeren. Ik heb drie jaar vastgezeten in Cumaná voordat ik naar huis mocht. Tijdens de reis met de *Jonge Ophelia* hiernaartoe was ik stuurman boven de gage.’

‘De *Jonge Ophelia*? Die is toch eigendom van Geelvinck?’

‘Ja, die kerel heeft mij in Amsterdam laten oppakken en hierheen gestuurd omdat ik het met zijn dochter deed.’

De Haan brulde van het lachen. ‘*Geelvinck*? Jij en de dochter van Geelvinck? Geen wonder dat hij je kwijt wilde. Ik zou jou ook niet vertrouwen met mijn dochter. En nu zit je alweer in de rotzooi over een meid. Waar heb je je verstand zitten, tussen je benen soms? Lelijke rokkenjager, zo maak je ook nooit vrienden!’

Hij kalmeerde en werd serieus. ‘Goed dan, moet je luisteren. Ik heb helaas voor jou al twee bevaren stuurlieders, maar als je geen bezwaar hebt om als derde waak je passage naar de West te verdienen, tegen niet meer dan voeding en logies, zet ik je op de monsterrol. Zo kost het mij niets en scheelt het mij het wachtlopen. Je moet je alleen gedeisd houden tot we vertrekken, anders komen ze je nog van boord halen. Laat je dus niet aan dek zien, ik zal je tijdelijk onderdak bieden in de hut van de commies, want die logeert momenteel aan de wal. Voor onderweg moet je voor de mast een hangmat gaan regelen bij de bootman.’

We dronken nog een glas om te praten over vroeger totdat ik begon te knikkebollen. Een halfuur later lag ik op kooi in het smalle hutje waar normaal de commies huisde, slapend als een blok, uitgeput door alle hachelijke belevenissen.

Tien dagen later, nadat het schip geladen was met nog een honderdtal Afrikaanse gevangenen uit Fort Elmina, gingen wij ‘s nachts ankerop, van de kust vrij zeilend bij een zwakke landwind.

...

In het overvolle achterschip lagen de meesten op hun rug, dag in dag uit. Op zee waren de vrouwen en kinderen niet geketend, maar er was zo weinig ruimte dat ze ternauwernood konden gaan zitten, en staan was uitgesloten. Vrijwel zonder uitzondering waren ze naakt, en omdat het dek maar eenmaal per dag werd schoongespoeld lagen ze vaak in hun eigen vuil, ondanks de beerton naast de opgang naar het dek. Ook de zeeziekte en de slechte voeding speelden hen parten. De stank was niet om te harden, hoewel de bemanning overdag de luiken naar het dek open zette om zoveel mogelijk frisse lucht binnen te laten. ‘s Nachts waren de luiken echter gesloten om te voorkomen dat de mensen aan dek kwamen. Ze waren zo afhankelijk als vee dat moet wachten op het uitmesten van de stal.

Efua lag tussen twee vrouwen in. Een van hen, Esi, was stevig gebouwd en had een opgewekt humeur ondanks hun vreselijke omstandigheden. Zij had een klein jongetje bij zich van een jaar of drie, dat luisterde naar de naam Ebo. Twee andere kinderen had ze moeten achterlaten in haar dorp. Aan de andere kant lag een jong meisje van misschien dertien jaar. Zij heette Abena en was evenals Efua uit haar dorp geroofd en naar Elmina gevoerd. De eerste nacht aan boord had Efua zacht gesnik naast haar gehoord, het tengere lijf waar ze tegenaan gedrukt lag schokte zachtjes.

‘Wat is er?’

‘Ik heb heimwee.’

‘Ik ook.’

‘Ik mis mijn moeder en mijn dorp.’

‘Ik mis mijn geliefde.’

‘Die mannen hebben slechte dingen met mij gedaan. Ik heb nog steeds pijn.’

‘Dat is ook met mij gebeurd. Het komt wel goed. Wij vrouwen zijn sterk. Jij ook. We moeten het beste ervan maken.’

...

Een week of wat nadat ik van de *Tuinlust* aan wal was gestapt, vond ik langs de Handelskade een vervelozige galjoot met de weinig toepasselijke naam *La Hermosita*, de Schoonheid, een tweemaster, die hier en daar slordig was gerepareerd. Het tuig was echter in orde, masten en staand want waren in prima staat, wat mijn vertrouwen sterkte. Twee matrozen lagen te slapen in de schaduw van een zeiltje, en aan dek liep de schipper, een louche uitziende Franse creool met één arm en één oog, een reus van een kerel, die mijn interesse zag en mij aansprak in bijna onverstaanbaar Créole: ‘*Bonjour, blanc, koman ou ye?*’

Hij vroeg mij hoe het ging, maar het gesprek zou beter gaan als we elkaar verstonden. ‘*Estoy bien, gracias, capitán, ¿comprende español?*’

‘*Wi, p’tit peu.*’

Ik probeerde het in het Spaans met wat Frans. ‘Ik ben stuurman en zoek een schip naar *les Antilles*. Waar gaat u naar toe?’

Kennelijk verstond hij het, want ik kreeg antwoord in slecht Frans, wat beter is te verstaan dan Créole. ‘Ik ga naar Barbados via Saint Croix en *La Martinik*. Ik heb een

lading zout van Bonaire voor Barbados en morgen krijg ik *une douzaine d'Africains* aan boord, die hier op de markt zijn verkocht aan de agent van een suikerplantage bij Fort-de-France.'

Barbados? Dat beviel mij wel. Barbados was een doorvoerhaven tussen Suriname en Noord-Amerika, allicht dat ik daar een schip naar Paramaribo zou vinden. Om er te komen moest je eerst ver naar het noorden vanwege de eeuwige noordoostenwind, en daarvandaan lag Martinique op de route.

'¿*Cómo se llama, capitán?* Hoe heet u, schipper?'

'*Mwen rele Benoît le Petit. Montez à bord, blanc, pour discuter.*'

Benoît le Petit? Die naam had niet ongelukkiger kunnen zijn gekozen, want hij was meer dan zes voet lang. Ik stapte aan boord, en met zijn kromme Frans en mijn Spaans konden we elkaar met enige moeite begrijpen. Hij bleek een stuurman nodig te hebben, en al snel vond ik uit waarom. Zijn vorige stuurman was gedeserteerd nadat hij ruzie had gekregen met Le Petit, die hem daarop met een groot mes had bedreigd en hem zoveel angst had ingeboezemd dat hij was vertrokken. Le Petit vertelde het verhaal met een grote ondeugende grijns op zijn misvormde gezicht. 'Hij deugde trouwens toch niet, *le salaud*, hij was een stuurman van niets. Ik hoop dat jij beter bent. Hoe lang heb je gevaren als stuurman?'

...

'Ik had in Elmina een relatie met een vrouw, die andermans slavin was. Ze hebben haar voor straf vier maanden geleden op een schip naar Suriname gezet. Ik moest vluchten en kon aan boord komen bij een bevriende schipper die naar Curaçao voer. Ik wil haar gaan zoeken en proberen haar vrij te krijgen.'

Dias ging rechtop zitten. 'Vier maanden geleden? Hoe heet dat schip?'

'*De Middelburg.*'

Ontzetting tekende zijn gezicht. 'De *Middelburg*? U weet het dus nog niet? Die is vergaan voor de kust van Suriname. Alleen een deel van de bemanning heeft zich kunnen redden. Alle gevangenen aan boord zijn verdronken, een vreselijke ramp, ik hoorde het vorige week.'

Ik voelde het bloed uit mijn gezicht wegtrekken. 'Verdronken?' stamelde ik.

Dias keek mij doordringend aan, stond op, opende de deur en riep: '*Susana, tráenos el Kill-Devil y dos vasos, por favor.*'

Hij keerde zich om. ‘Uw geliefde dus? Het spijt mij dat ik u zulk slecht nieuws moest brengen. Vertelt u mij eens over haar? Of wilt u even tot uzelf komen?’

Ik schudde mijn hoofd, niet in staat iets uit te brengen. Susana, de creoolse die mij had binnengelaten, kwam binnen met een kruik en twee elegante glazen. Dias schonk ze beide halfvol. Het ging langs mij heen totdat hij een glas voor mijn neus zette.

‘Drink dit maar liever eerst op, vriend. Misschien dat het helpt.’

Met trillende handen dronk ik de rum, waarvan de warmte zijn weg vond naar mijn maag. Ik was nog steeds als lamgeslagen door het nieuws.

‘Ik hoorde vorige week van de ramp, van een Engelse schipper die hier met een lading hout uit Suriname kwam,’ zei de oude koopman. ‘Er is door de gouverneur onderzoek gedaan, en het enige dat ze hebben gered was een kistje met goud. Het schijnt dat ze een groep Calabaren aan boord hadden, die kort na de stranding de bemanning hebben aangevallen. Uiteindelijk zijn ze weer het ruim in gejaagd en heeft de bemanning alle luiken afgesloten.’

‘En daarna zijn ze zomaar van boord gegaan?’ Ik was verbijsterd. Mijn gevoel was geheel verdoofd. Ik pakte de schelpenketting die ze voor mij had gemaakt. De blik van Dias volgde mijn beweging.

‘Van haar?’

Ik knikte, niet in staat om te antwoorden.